

Τουρισμός, οικονομία και περιβάλλον

Ελένη Σβορώνου
WWF Ελλάς

Ρόλος του τουρισμού στην παγκόσμια οικονομία

Τουρισμός: η χήνα που γεννά χρυσά αυγά

- Ο τουρισμός αντιστοιχεί στο 11% του παγκόσμιου ΑΕΠ.
- Στον τουρισμό οφείλεται πάνω από το 40% των παγκόσμιων εξαγωγών.
- Τα τελευταία 25 χρόνια δημιουργήθηκαν 200 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Αντιστοιχεί στο 8% του παγκόσμιου οικονομικά ενεργού πληθυσμού.
- Σημαντικότερος από τους κλάδους των τροφίμων, της κλωστοϋφαντουργίας και των χημικών. (Π.Ο.Τ.)

Στη Μεσόγειο...

- Οι ακτές της Μεσογείου προσελκύουν το 30% της παγκόσμιας τουριστικής κίνησης. (Περί τα 220 εκατομμύρια τουρίστες.)
- Το 1995 αντιστοιχούσε στο 3,8% του ΑΕΠ. 10 χρόνια αργότερα έφτασε στο 5,3% του ΑΕΠ.

(Διεθνές Κέντρο Σπουδών Τουριστικής Οικονομίας της Ιταλίας – CISET)

Στην Ελλάδα η βαριά βιομηχανία...

Στην Ελλάδα

- ▶▶ 16,5% του ΑΕΠ
- ▶▶ 16,5% του εργατικού δυναμικού (ΣΕΤΕ)
 - ▶▶ στόχος άλλες 150.000 θέσεις ως το 2010 (απορρόφηση του 1/3 της σημερινής ανεργίας)
 - ▶▶ αύξηση αφίξεων κατά 7,2% το 2006
 - ▶▶ αύξηση εσόδων κατά 6,75% το 2006
 - ▶▶ 16^η η Ελλάδα στις διεθνείς αφίξεις

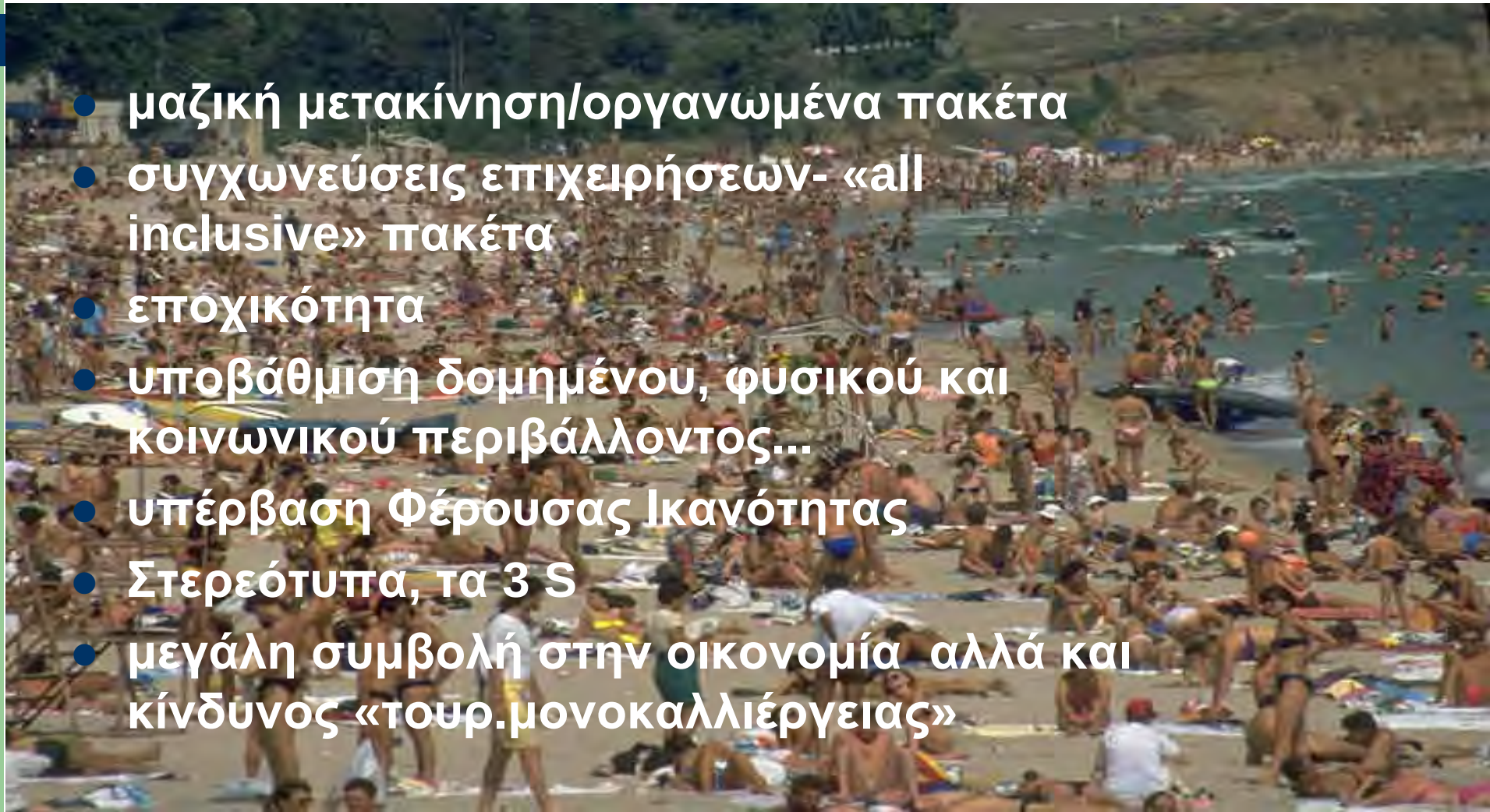
Σε τοπικό επίπεδο, στα νησιά και τις παράκτιες περιοχές, ο τουρισμός «μονοκαλλιέργεια»

Στην Κέρκυρα

- ▶▶ 60% του ΑΕΠ

Τα χαρακτηριστικά του μαζικού τουρισμού

- μαζική μετακίνηση/οργανωμένα πακέτα
- συγχωνεύσεις επιχειρήσεων- «all inclusive» πακέτα
- εποχικότητα
- υποβάθμιση δομημένου, φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος...
- υπέρβαση Φέρουσας Ικανότητας
- Στερεότυπα, τα 3 S
- μεγάλη συμβολή στην οικονομία αλλά και κίνδυνος «τουρ.μονοκαλλιέργειας»

Ο κύκλος ζωής του τουριστικού προϊόντος

Συμμετοχή τοπικής κοινωνίας στην ανάπτυξη

Η τουριστική ανάπτυξη

ο ελκυστικός προορισμός

Τα μέγιστα οικονομικά οφέλη

Επιχειρημ. δραστηριότητα σε ξένους επενδυτές.
Υποβάθμιση περιβάλλοντος.

“Οι τουρίστες μας φεύγουν...”

και τώρα;

Όταν ο κύκλος ζωής τείνει να ολοκληρωθεί...

- Στη Ζάκυνθο το 2007 σημειώθηκε μείωση πάνω από 15% στην τουριστική κίνηση (Δήμαρχος Λαγανά)
- Για την Κρήτη το 2004 ήταν μια «μια από τις χειρότερες χρονιές της τελευταίας 5ετίας, με πτώση αφίξεων κατά 10% και μείωση των εσόδων των τουριστικών επιχειρήσεων κατά 20%»
- «Αν δεν αλλάξει κάτι, οι μισές ξενοδοχειακές επιχειρήσεις στην Κρήτη θα βάλουν λουκέτο» (Πρόεδρος Συνδέσμου Ξενοδόχων Κρήτης)
- Τα δυσμενή αποτελέσματα στην οικονομία φαίνονται σε τοπικό επίπεδο, όχι σε εθνικό.

Πίεση στους φυσικούς πόρους

- Έδαφος (άναρχη δόμηση, καταπατήσεις)
- Νερό (έλλειψη νερού στα νησιά και παράκτιες περιοχές στις περιόδους τουριστικής αιχμής, πόσιμο νερό σχεδόν αποκλειστικά από πλαστικά μπουκάλια)
- Σκουπίδια (αύξηση παραγωγής σκουπιδιών, έλλειψη ολοκληρωμένης διαχείρισης και ανακύκλωσης, παράνομες χωματερές)
- Θάλασσα: ρύπανση από αστικά λύματα και λύματα ξενοδοχειακών μονάδων
- Ακτές: υποβάθμιση αμμοθινών, καταπατήσεις
- Δάση: καταπατήσεις, σκουπίδια
- Υγρότοποι (ιδίως οι παράκτιοι): υποβάθμιση, καταπατήσεις

Πίεση στους φυσικούς πόρους/νερό

- Κάθε τουρίστας καταναλώνει από 350 ως 850 λίτρα νερό την ημέρα, μια ποσότητα που θα μπορούσε να ήταν η μισή αν οι κυβερνήσεις και αυτοί που κάνουν διακοπές προσπαθούσαν να κάνουν οικονομία στο πολύτιμο υγρό (WWF)
- Τα χρησιμοποιημένα νερά ξεχειλίζουν από τους σταθμούς επεξεργασίας ή χύνονται στα ποτάμια και τη θάλασσα επειδή πολλές τουριστικές εγκαταστάσεις βρίσκονται σε απομονωμένες ζώνες που δεν συνδέονται με τους υπονόμους“ (WWF)

Ο αειφόρος ή βιώσιμος τουρισμός

Κύρια χαρακτηριστικά

- Σεβασμός στη φέρουσα ικανότητα (οικολογική, κοινωνική, οικονομική, 'φυσική')
- Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος (ποικιλία εμπειριών για τον επισκέπτη)
- Συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στην τουριστική ανάπτυξη
- Τουρισμός ένας πυλώνας μιας διαφοροποιημένης οικονομίας

Προς τη βιωσιμότητα στους
προορισμούς μαζικού
τουρισμού

Το παράδειγμα των Κανάριων Νησιών και των Βαλεαρίδων

- Απόφαση για αντιστροφή της υποβάθμισης
- Σύνταξη Τοπικής Ατζέντας 21
- Απόφαση για μείωση ξενοδοχειακών μονάδων
- Χωροταξικός σχεδιασμός
- Συνεργασίες, συμμετοχή τοπικής κοινωνίας
- Στήριξη από την κεντρική κυβέρνηση

Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

- Τουρισμός περιπέτειας
- Αγροτουρισμός
- Οικοτουρισμός
- Εθελοντικός τουρισμός
- Πολιτιστικός τουρισμός κ.α.

Όχι απαραίτητα βιώσιμος
τουρισμός

Ειδικές μορφές τουρισμού

- Θρησκευτικός τουρισμός
- Συνεδριακός τουρισμός
- Ιαματικός τουρισμός κ.λπ.

Απευθύνονται σε ειδικά ενδιαφέροντα του τουριστικού κοινού.

Σύγχυση στην ορολογία. Το ζήτημα είναι πως νοηματοδοτείς τους όρους που χρησιμοποιείς.

Αγώνας για την εξειδίκευση των προδιαγραφών

- Από τις ΜΚΟ, την ακαδημαϊκή κοινότητα και τις τοπικές κοινωνίες
- Επειδή ξεκίνησε ως υπόσχεση για το συνδυασμό προστασίας της φύσης και ήπιας ανάπτυξης
- Ο δρόμος δεν ήταν εύκολος (βλ.αντιδράσεις χωρών του αναπτυσσόμενου κόσμου)
- Παρολαυτά πολλά παραδείγματα όπου ο οικοτουρισμός λειτούργησε αποτελεσματικά ως αντισταθμιστικό όφελος στις αντιδράσεις που δημιούργησε το καθεστώς προστασίας σε ΠΠ.

Βασικές προδιαγραφές

- Φέρουσα ικανότητα
- Συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας
- Εκπαίδευση επισκεπτών
- Συμβολή στην προστασία της φύσης (οικονομική και ηθική)

Το θέμα είναι που τραβάς τη γραμμή...

ΦΑΣΜΑ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ακραίος πόλος:			Ακραίος πόλος:
Χαμηλός βαθμός ευθύνης για σωστή τουριστική ανάπτυξη			Υψηλός βαθμός ευθύνης για σωστή τουριστική ανάπτυξη
Κάθε μορφή τουρισμού είναι οικοτουρισμός	Παθητική στάση (αποφυγή πρόκλησης φθορών)	Ενεργητική στάση (προστασία του περιβάλλοντος)	Οικοτουρισμός είναι ανέφικτος

Τι συμβαίνει στην Ελλάδα στον τομέα του τουρισμού

- Το μοτίβο του μαζικού τουρισμού παραμένει ο κύριος πυλώνας της τουριστικής ανάπτυξης
- Επενδύσεις χωρίς σχέδιο
- Αυξανόμενη ευαισθητοποίηση για την ανάγκη ποιότητας στο περιβάλλον και τις υπηρεσίες. Αλλά οι πρωτοβουλίες αντιμετώπισης της υποβάθμισης των πόρων από τον τουρισμό είναι οι εξαιρέσεις. (Πάρος)
- Αυξανόμενη ζήτηση και προσφορά για εμπειρίες στη φύση και υποδομές ποιότητας (Πήλιο, Ζαγόρι, Νυμφαίο, Έβρος, Χίος, σε κάθε νομό σχεδόν)

Τι συμβαίνει στην Ελλάδα στον τομέα του τουρισμού

- Ανοδική τάση τουρισμού περιπέτειας και άλλων Ε.Μ.Τ. (π.χ. γαστρονομικός τουρισμός)
- Πρωτοποριακές πρωτοβουλίες στον τομέα του οικοτουρισμού και των Ε.Μ.Τ. (Μηλιά, Βάμος)
- Ωστόσο μη διαφοροποίηση του προϊόντος, φτώχεια στην ερμηνεία και ανάδειξη του περιβάλλοντος και του τοπίου

- Έμφαση στην τουριστική ανάπτυξη χωρίς μέτρα τήρησης της φέρουσας ικανότητας
- Χωροταξικό για τον τουρισμό: επιδότηση της παραθεριστικής κατοικίας και ενίσχυση της κτηματομεσιτικής και εργολαβικής δραστηριότητας, προώθηση του ισπανικού μοντέλου
- Απουσία μέτρων προστασίας των ΠΠ από την τουριστική ανάπτυξη

- Ενίσχυση των Ε.Μ.Τ. (βλ. και ενίσχυση της ΑΓΡΟ-ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ Α.Ε.) με έμφαση στην προβολή νέων προορισμών και «προϊόντων» χωρίς την αντίστοιχη μέριμνα για την τήρηση της φέρουσας ικανότητας (γκολφ)
- Μελέτες που δεν εφαρμόζονται – ημιτελείς πρωτοβουλίες (π.χ. Επιτροπή Οικοτουρισμού)

Ας θυμόμαστε...

- Η πολιτική για τον τουρισμό εξαρτάται άμεσα από την πολιτική για το περιβάλλον, τις μεταφορές, τα δημόσια έργα και γενικά για την ανάπτυξη. Είναι απαραίτητη η ολοκληρωμένη προσέγγιση και ο συντονισμός των αρμόδιων αρχών, κάτι που δε φαίνεται να επιτυγχάνεται εύκολα στην Ελλάδα
- Τα συμφέροντα που συνδέονται με την τουριστική ανάπτυξη είναι μεγάλα

Οικοτουρισμός

- Πρόγραμμα Δαδιάς
- Πρόγραμμα Β.Πίνδου (ολοκληρωμένη προσέγγιση ερμηνείας και ανάδειξης του τοπίου)
- Μελέτη για τον ΕΟΤ (2000)
Βασικές θέσεις για τον οικοτουρισμό
- Διεθνές συνέδριο για τη φέρουσα ικανότητα (2002)
- Εγχειρίδιο για το ΥΠΕΧΩΔΕ (2003)
- Υποβολή πρότασης για την υλοποίηση του πιλοτικού προγράμματος στην Κερκίνη
- Κατάρτιση (Σχολεία, σεμινάρια οικοξεναγών κ.λπ.)
- Συμμετοχή σε συνέδρια, εκδόσεις κ.λπ με τις βασικές μας θέσεις

Τουρισμός

- Διαμόρφωση θέσεων και άσκηση πίεσης μαζί με άλλες ΜΚΟ για το χωροταξικό
- Γενικά το θέμα του τουρισμού δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο έρευνας, διαμόρφωσης θέσεων και άσκησης πίεσης από το WWF Ελλάς
- Η πρωτοβουλία του διεθνούς WWF (συνεργασία με ΤΟΙ και θέσεις για συνεργασία με τουριστική βιομηχανία)

Άμεσα μέτρα για έναν βιώσιμο τουρισμό

- Εφαρμογή νομοθεσίας για προστασία περιβάλλοντος
- Γενικό χωροταξικό με ουσιαστική αντιμετώπιση του προβλήματος της άναρχης δόμησης
- Ειδικό χωροταξικό για τον τουρισμό
- Αξιοποίηση υφιστάμενων μελετών
- Προώθηση τοπικών Agenda 21/Guiding Principles for Tourism και πλήθος εργαλείων για βιώσιμο τουρισμό
- Προώθηση της εκπαίδευσης (δεν υπάρχει προπτυχιακή σχολή Τουρισμού στην Ελλάδα)
- Υποστήριξη καινοτόμων δράσεων για τη διαφοροποίηση του προϊόντος (όχι μόνο καταλύματα)

Ευχαριστούμε!